

СПЕЦИФИЧНОСТ ОШТЕЋЕЊА СЛУХА

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

НОВЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ

**СПЕЦИФИЧНОСТ ОШТЕЋЕЊА СЛУХА –
НОВЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ
ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА**

Приредиле:

Мина Николић, Миа Шешум, Ивана Веселиновић

Београд, 2020.

ЕДИЦИЈА: МОНОГРАФИЈЕ И РАДОВИ

СПЕЦИФИЧНОСТ ОШТЕЋЕЊА СЛУХА – НОВЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ
ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

Издавач

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
Издавачки центар Факултета (ИЦФ)

За издавача

Проф. др Снежана Николић

Главни и одговорни уредник

Проф. др Бранка Јаблан

Уредници

Мина Николић
Миа Шешум
Ивана Веселиновић

Рецензенти

др Јасмина Ковачевић, редовни професор
Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
др Сања Ђоковић, редовни професор
Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију

Компјутерска обрада текста

Биљана Красић

Зборник радова ће бити публикован у електронском облику – CD

Штампар

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
Издавачки центар Факултета (ИЦФ)

Тираж

200

ISBN 978-86-6203-141-9

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију донело је одлуку бр. 3/9 од 8. 3. 2008. године о покретању едиције Монографије и радови.

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 14. 7. 2020. године, одлуком бр. 3/96 од 20. 7. 2020. године усвојило је рецензије рукописа тематског зборника радова „Специфичност оштећења слуха – нове тенденције”, групе аутора.

Радови у овом зборнику су проистекли из следећих научних пројеката: „Утицај кохлеарне имплантације на едукацију глувих и наглувих особа” (бр. 179055) и „Креирање протокола за процену едукативних потенцијала деце са сметњама у развоју као критеријума за израду индивидуалних образовних програма” (бр. 179025), који су финансирани од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

СПОРТ КОД ДЕЦЕ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ГЛУВЕ УЧЕНИКЕ У СРБИЈИ

Радомир АРСИЋ*

Универзитет у Приштини – Косовска Митровица

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

Друштвена брига о особама са инвалидитетом је нужност која у модерним друштвима мора бити правно и организационо регулисана, али и на научним основама заснована, непрестано проверавана и перманентно унапређивана.

Спорт представља један од облика културне активности човека у друштву у циљу откривања моторичких способности људи и у смислу конкурентности. Важан тренд у развоју физичке културе и спорта представља његова универзалност, и жеља да се спорту привуку сви сегменти становништва, између осталих и особе са инвалидитетом. Зато физичка култура и спорт представљају социјалну сферу друштва и обезбеђују правилно формирање и развој физичких особина као и моторичких способности сваког човека.

Наш рад има за циљ да покаже и објасни могућности за бављењем спортом на млађем узрасту, а посебан акценат је дат на школски спорт и такмичења која се одржавају за глуву децу у Републици Србији.

Кључне речи: инвалиди, глува деца, спорт, физичко васпитање, такмичење

УВОД

У савременом свету у коме живимо, свакодневно се догађају значајне друштвене, техничке и биолошке трансформације. Један од горућих проблема савременог друштва јесте и стварање услова за формирање човека у коме би се складно комбиновало друштвено богатство, морална чистота и физичко савршенство. Међутим, увођење нових, напреднијих технологија, човека доводи у физичку неактивност, до нервног и психичког преоптерећења, појаве свакодневне напетости кроз стрес (који је везан како за професионални рад тако и приватни живот), поремећаја метаболизма који доводи до масовне појаве кардиоваскуларних болести, гојазности која је под утицајем нездраве и масне хране која се конзумира (fast food-брза храна).

* racal3ar@gmail.com

Све већа количина информација које добијају, различити социјални задаци и сложеност програма обуке и образовања доводи до стреснијег и интензивнијег рада код ученика и студената. Ови притисци често доводе до смањење моторне активности што, уз комбинацију притиска и негативног утицаја на психу ученика, доводи до отежаности учења код ученика. Последњих година постоји тенденција нарушавања здравља, смањених моторних активности и пасивности у животу младих људи. Поред овога, спортске активности нису популарне код већине ученика. Низак здравствени ниво је данас чињеница јер се последњих неколико деценија живот деце посебно компликује. Страст за модом, иновацијама и техником довела је ученике до психофизичког оптерећења које утиче на целокупно здравље и формирање самог детета. Све више и више информација које се желе добити доводе до значајног смањења активности локомоторног апарата. Многе студије које су се бавиле овим проблемом утврдиле су повећање слободног времена које се не користи на правилан начин, експанзију доколице праћене ширењем пасивних облика активности или смањењем сваке физичке активности. Међутим, физичка култура је човекова делатност, која је део опште културе (Живановић и др., 2010:18); овде се посебно наглашава да је то човекова делатност, јер он мора да оствари оно што му је задато и то у заједништву са другима.

Појава гојазности код деце на све ранијем узрасту представља фактор који се преноси и у одраслом добу, а појављује се и као ризик за већу преваленција дијабетеса и кардиоваскуларних болести на млађем узрасту. Прекомерна тежина или гојазност (лат. *obesities*) се може дефинисати као „абнормално акумулирање масти или претерано акумулирање које представља ризик по здравље човека” (WHO-World Health Organization, 2000). Светска здравствена организација је још 2006. године донела стандард којим се дефинише процена ухрањености и која се израчунава применом индекса телесне масе (енгл. *Body mass index*), који се израчунава када се телесна тежина изражена у килограмима подели са квадратом висине израженог у метрима. Савремена дефиниција гојазности подразумева увећање укупне масне, а не укупне телесне масе, и то у мери која доводи до нарушавања здравља и развоја низа компликација, а настаје као последица дисбаланса између енергетског уноса и енергетске потрошње. Гојазност је проглашена за глобалну епидемију још пре десетак година, а посебно забрињава што је протекле две деценије број гојазне деце у свету нарастао више пута.

Данас се сматра да гојазност настаје као последица дејства више различитих фактора (наследних, психичких, културолошких, социјалних, метаболичких, физиолошких), односно да је гојазност мултикаузално

оболење које најчешће настаје као последица интеракције генотипа (генетских одлика појединца) и фактора спољашне средине. Према једном истраживању које је спроведено од стране Института за заштиту здравља Републике Србије у 2000. години, значи пре 20 година, више од половине, (чак 54 %) становника Србије је било прекомерно ухрањено. Мурес (Mooges, 2001) је утврдио да се већина глуве деце образује у редовним школама, и сматра да је реално претпоставити да су ова деца у високом ризику да постану гојазна и мање физички способна. Ова је претпоставка доказана у студији код глувих ученика који се образују у редовним школама, те је утврђено да су на узрасту од 6 до 11 година глуви дечаци и девојчице класификовани као гојазни у већем проценту од опште популације исте старосне и полне групе (Elis, 2001a). Многи медији у САД пишу да су интернет, телевизија и рачунари довели до седелачког начина живота појединца (U.S. Department of Health and Human Services, 2000), а школе нису одговориле на ово алармантно стање те је дошло до тога да свега 6% школске популације има неку физичку активност на дневном нивоу (National Institute of Child Health and Human Development, 2003).

Уколико анализирамо сам термин „култура” који се појавио још појавом самог друштва, видимо да је он вишезначан, али уско повезан са појмовима као што су: узгајање, васпитање, образовање, настањивање, развој, поштовање. Овај термин у савременом друштву покрива широки дијапазон реформских активности и њихових резултата у облику одговарајућих вредности, а посебно у оквиру трансформације сопствене природе. Због тога се култура дефинише као целокупно друштвено наслеђе неке групе људи (научени обрасци мишљења, осећања и деловања неке групе, заједнице или друштва). У најширем смислу, култура подразумева све оно што је човек створио својим физичким и интелектуалним радом (Живановић и др., 2010:23).

Физичка култура, као део опште културе човечанства, представља драгоцену наслеђе, и служи да припреми сваког појединца за живот, развој и управљање природом физичких и менталних способности. Дакле, физичка култура, супротно њеном буквалном значењу, служи да се код људи постигну бољи физички, ментални, али и морални квалитети. Она служи да у циљу развоја, обуке и усавршавања људске културе користи физичке способности појединца, силе природе, достигнућа хуманистичких наука, научних резултата из медицине, хигијене, анатомије, физиологије, психологије и образовања и има велики утицај на сам развој појединца. Физичко васпитање, које у основи свог развоја има едукацију, повезано је са спортом, тако да можемо говорити

о школском спорту или спортском васпитању, па се чак и у рекреацији истичу васпитно-образовни ефекти, односно знања о потреби телесног вежбања, кретања, односно вежбања у слободном времену (Живановић и др., 2010:23).

Идеалан програм за физичко васпитање био би онај који се фокусира на све аспекте који воде до доживотног учешћа и уживања у физичким активностима. Често се физичко васпитање изједначава са физичком активношћу као једином активношћу коју деца имају у току дана, јер савремена деца све више бораве у кући у тзв. „седелачкој активности”. Ово се односи и на децу која су глува. И то је један од разлога зашто школе морају да у своје програме и ненаставне активности укључе што више деце, како би промовисале здрав начин живота, уживање у физичким активностима, стварање физичке кондиције као и развој моторних вештина код деце. Наша искуства показују да се средства која се користе за физичко васпитање и спорт користе у свеобухватном решавању проблема повећања нивоа јавног здравља и образовања код младе генерације и да се тако ствара позитивна морална и психолошка климу у друштву, посебно ког глувих. Тако, један од важних циљева моторног развоја детета јесте развој адекватних моторичких вештина и способности који доприносе доживотном уживању у физичким активностима и учешћу у спотским активностима (Dummer, Haubenstricker, & Stewart, 1996; Krombholz, 2006), као и у здравом начину живота (Stewart & Ellis, 1999). Наиме, недостаци у развоју моторичких вештина (Frey & Chow, 2006; Wrotniak, Epstein, Dorn, Jones, & Kondilis, 2006), могли би да утичу на неактивност или мање учешће у спортским активностима, што може бити случај и код глуве деце.

Спорт је термин који потиче из енглеског језика и настао је скраћивањем речи „диспорт” која је означавала – *кретање ради уживања, раззонуду, забаву*. А корен ове речи је латинска реч „disporto” у првобитном значењу – *расути, разнети*, да би касније значење било – *скренути мисли на другу страну*. Већ из овога се види да је забава била у основи првобитног значења спорта. Данас можемо да кажемо да је „спорт организовани систем телесног вежбања, агностичког карактера, којим се тежи ка усавршавању личности ради постизања максималних спортских резултата (Живановић и др. 2010). Спорт представља једну од најважнијих области друштвеног живота, темељ очувања и унапређења здравља становништва. Исто тако, он представља и средство које јача отпорност, оптимизам и здравље једне нације. Спортски догађаји привлаче пажњу све више и више људи, па су повећани и захтеви за организацијом спортских догађаја. Спорт, такође, представља посебан

облик културне активности у људском друштву у циљу откривања моторичких способности човека у оквиру такмичења (ривалства). Спорт нас чини јаким и издржљивим; чини да покажемо своју супериорност, храброст, жељу за победом, жељу да не пристајемо да будемо само део масе људи. Важан тренд у развоју физичке културе и спорта је њихова социјална универзалност, што се огледа у учешћу у спорту свих слојева друштва. Почетком XX века код неких држава физичка култура и спорт су постали масовна појава, а тренутно постоји светска тенденција укључивања великог дела друштва у физичке активности, што је последица развоја друштвено-економских односа у тим земљама, али и појаве све већег броја грађана који спадају у категорију гојазних. Спорт има невероватну особину да окупи људе, међусобно их споји по интересовањима, побољша њихово здравље, карактер, чак и менталне способности. Он код људи развија вештине као што су: брзина, агилност, брзина реакције, координација, стрпљење и снага. Спорт чини човека отпорним на неповољне факторе спољне средине и доводи до стварања позитивних емоција. Тако је школски спорт спона између спорта и физичког васпитања, а спортска рекреација (у савременом животу све присутнија) веза између спорта и рекреације. Спорт представља једну од моћних везивних снага у свету глувоће. На тај начин, спорт веома брзо постаје моћно средство акултурације за глуво дете, служи за размену искуства са другом децом и постаје разлог за развој поноса код детета. Спорт се код деце са ометеношћу посматра са више аспеката. Код глувих, он се може посматрати као средство за разумевање и интеракцију међу њима, као средство за њихову рехабилитацију, односно као средство њихове социјализације и социјалне идентификације са чујућом популацијом (Арсидић и Станковић, 2013:59).

С обзиром да је комуникација између људи општење, обавештавање и размена мисли, и да је управо она оштећена код особа која имају оштећење слуха, спорт се појављује као добар медијум за њено превазилажење. Комуникација обухвата, осим аудитивне, и визуелну и кинестетичку комуникацију, односно сфере у којима особе оштећеног слуха нису ометене и које могу да користе. Према истраживању, 55% комуникације међу људима одређује говор тела, 38% тон гласа и 7% садржај или речи које се користе у процесу комуникације (Живановић и др. 2010).

Коришћење високих технологија нашло је широку примену код особа са оштећењем слуха, а посебно је значајно за њихово социјално функционисање. Технологија је учинила живот глувим особама много комотнијим и лакшим и омогућила им је прилагођавање околини и захтевима модерног света.

У свету постоји огроман број људи који имају неко од оштећења слуха, којима савремена наука може помоћи- код неких само коришћењем слушних апарата, код неких уградњом кохлеарног импланта. Кохлеарни имплант је опција за особе које имају тешко или тотално оштећење слуха. Уградња кохлеарног импланта представља хируршку процедуру чији је циљ јасан- враћање слуха. На тај начин кохлеарни имплант решава проблем оштећења која су настала у ћелијама кохлеје јер доводи импурсе звука директно до слушног нерва. Тако глуве особе могу да се самостално крећу и функционису као и остали људи, као и да се баве спотским активностима. Моторичке способности које се појављују код човека су оне способности које решавају моторичке задатке и омогућавају успешно кретање. Установљено је да су моторичке способности релативно независне и да квалитет кретања не зависи само од њих већ и од когнитивних и посебно перцептивних способности; како су код деце и особа оштећеног слуха ове две функције сачуване, и моторичке способности код њих су сачуване и једнаке типичној популацији (популацији која нема оштећење слуха). Глуве особе су одувек проналазиле начине да пронађу једни друге и да делују у својој заједници уз употребу визуелне комуникације и гестовног говора. Од формирања прве школе за глуве, још давне 1755. године у Паризу, глуви су се окупљали у више формалним ситуацијама, а пре свега због социјалних и културолошких потреба (Арсидић и Станковић, 2013:60).

Теорија Фетза у анализи моторичких способности подразумева следећу структуру: сензомоторна координација где су структуриране: способност учења, способност управљања и способност прилагођавања. Како наводи Живановић (Живановић и др. 2010:77) по њему се способност управљања односи на:

- координацију око – рука
- координацију око – глава
- координацију око – тело, и
- координацију око – нога

По овим наводима моторичких способности, у координацији се нигде не спомиње слух, па се оправдано може закључити да и деца (особе) са оштећеним слухом могу развити способност управљања у овим сегментима моторичких способности као и деца која немају оштећење слуха. Ако пак развој моторних вештина посматрамо кроз структуру моторичких способности према Кларку (према: Живановић, 2010:76) онда имамо само један сегмент у коме деца оштећеног слуха (у зависности од степена оштећења и времена настанка оштећења) имају проблема, а то је

равнотежа. Наиме, према Кларку, структуру моторичких способности чине:

- координација око – мишић,
- амплитуде покрета,
- ритам,
- тачност покрета,
- брзина, и
- равнотежа.

Нешто слично тврди и Фленшман (Живановић, 2010:77) који тврди да за квалитет извођења кретања није довољна само моторичка способност, психомоторне особине и биомеханичке карактеристике, већ и когнитивне и перцептивне способности. Он нарочито истиче перцептивне способности у развоју моторичких способности. Као што је и наведено, постоје различите теорије и мишљења о развоју моторичких способности код деце са оштећењем слуха. Јовановић и др. су у истраживању које су спровели са ученицима који су имали лакше психичке сметње утврдили да се код њих треба више поклањати пажња одржавању координације и брзине алтернативних покрета, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге (Јовановић и др., 1983:46). Слични резултати су добијени и код деце са поремећајем аутистичног спектра и они су углавном одступали од узрасних очекивања, а то се све чешће доводи у везу са говорно-језичким и социјалним развојем и адаптивним понашањем. Овде је успостављена веза између говорно-језичког развоја и развоја моторичких способности, што је основна последица оштећења слуха.

Јапунца-Милисављевић наводи да је координација покрета једна од најважнијих способности за целокупни психомоторни развој детета (Јапунца-Милисављевић и др., 2016:331)

Атлетика као спортска дисциплина омогућава глувима да комуницирају са чујућом децом свог узраста и сличних интересовања, на тај начин повећавајући и побољшавајући своје социјалне вештине које ће користити у животу. Ово искуство из спорта послужиће као позитиван пример или модел за праћење када се у даљем животу деца приближе другим изазовима и препрекама. Истраживачи су утврдили постојање јаких веза између академског успеха и успеха у спорту и то пре свега на основношколском и средњошколском узрасту. Тимски рад, истрајност, самодисциплина, лојалност и саосећање за друге представљају позитивне особине које деца уче кроз процес тренирања и бављења спортом. Међутим, сматра се да велики број деце одустане од организованог бављења спортом до своје четрнаесте године управо због тога што више

не трагају за конкуренцијом или им она није занимљива, а три од четири детета нема намеру да сачува своје постигнуте резултате и радије би да изгубе и забављају се него да траже победу по сваку цену, за разлику од својих родитеља. Родитељи су ти који уживају у успеху своје деце много више него у сопственом успеху, тако да је интензитет беса који се манифестује код родитеља много већи у односу на саму децу. То доводи до многобројних повреда код деце и све је више младих спортиста који због притиска родитеља трпе велике штете у даљем развоју својих мишића и костију.

Као што је познато, поред развоја комуникације, код глувих ученика се на други начин развија и њихова моторика. У истраживању које је спровео Либерман са сарадницима (Lieberman, Volding, Winnick, 2004) код глуве деце чији су родитељи глуви и чији родитељи чују, утврђено је да боље академске резултате постижу глува деца глувих родитеља, која имају и бољи језички развој и боље социјалне односе у односу на глуву децу која имају родитеље који нису глуви. Он је утврдио да је чак 78,6% глуве деце глувих родитеља и 73,3% глуве деце чујућих родитеља достигло или пак премашило у локомоторним постигнућима просек перформанси предвиђених или очекиваних за њихов узраст.

Руски психолог Лав Виготски (1886-1934) је сматрао да се процеси мишљења/значења и друштвене ситуације не могу поделити на различите категорије, већ су они међузависни. Он сматра да је веће ментално функционисање појединца у директној вези са његовом социјалном интеракцијом (путем употребе или уз посредовање алата и знакова, где је под алатом подразумевао језик, а под знацима гест). Он је сматрао да постоји „закон културног развоја” за сваку функцију у току развоја детета и да тај развој тече на тај начин да се дете прво прилагођава у социјалној интеракцији, а тек касније у психолошкој и инструменталној сфери развоја.

Из тог разлога сматрамо да је спорт једна од моћних везивних снага у свету глувих. Љубав према спорту се негује у свим посебним школама за децу са оштећењем слуха интернатског типа, стварајући на тај начин и ривалство међу школама. Међутим, у такмичењима у којима учествују и чујућа деца њиховог узраста, спорт постаје врло често и моћно средство актуивизације за глуво дете јер долази до размене искуства, а у случају победе и до појаве поноса код глувог детета. Тако се глува деца, кроз систем такмичења кроз које пролазе, упознају са осталом децом, било чујућом било глувом, размењују са њима искуства, стварају здраве навике бављења спортом и развијају своје социјалне вештине много јаче него деца која се не баве спортом.

Када говоримо о спорту код глувих особа, онда треба рећи да су прве Међународне игре глувих одржане у Паризу 1924. године и то као пандан Олимпијским играма. Ове игре је организовао француз Еуген Рубенс Алцаис (1884-1963) по називом *International Silent Games*, на њима је учествовало девет нација са 148 спортиста који су се такмичили у шест спортова и атлетици. Укупно је био 31 догађај, а такмичења су одржана у: атлетици, бициклизму, рођењу, фудбалу, стрељаштву, пливању и тенису. Учесници су били спортисти из: Белгије, Француске, Велике Британије, Мађарске, Италије, Литваније, Холандије, Пољске и Румуније; наша држава није учествовала на овим играма, већ се као учесници појављујемо први пут тек 1949. године, док смо прве медаље освојили у Бриселу 1957. године, и то у фудбалу. Фудбал је иначе игра у којој смо ми освајали прва места и 1961. године у Хелсинкију, 1965. у Вашингтону и 1969. у Београду, и овај примат траје све до 1973. године, док у каснијем периоду не успевамо да освојимо неку медаљу у овом спорту. Данас ова асоцијација (*CISS, The International Committee of Sports for the Deaf*) обухвата 108 држава чланица и Олимпијада глувих се одржава сваких четири године, под покровитељством су МОК, а пропозиције наводе да се под глувом и наглувом особом подразумева особа која има оштећење слуха на бољем уву више од 55 dB. Олимпијаде глувих се одржавају као летње или зимске олимпијаде. Код летње олимпијаде учествују такмичари у следећим спортовима: атлетика (трчање на 400 метара), бадмингтон, кошарка, одбојка на песку, куглање, бициклизам, фудбал, џудо, карате, оријентиринг, стрељаштво, пливање, стони тенис, теквондо, тенис, одбојка и рвање. Такмичење у зимским олимпијадама за глуве одвијају се у: алпском скијању, нордијском скијању, курлинг (у којем две четворочлане екипе настоје уз помоћ четки и метли сместити по осам камених кугли што ближе средишту куће означене круговима на леденој површини), хокеј и сновборд.

Посебан, али интегрални део спорта код глувих представљају и *Школске спортске игре* које се одржавају и у Србији. Циљ овог такмичења је неговање спортских активности у школској полулацији глувих и наглувих особа, развијање склоности према појединачним спортовима, развијање одговорности и жеље за здравим животом. Таленти који се том приликом откривају постају будући такмичари и репрезентативци на међународним такмичењима глувих и наглувих особа.

Код нас су се први пут такмичења за глуву и наглуву децу школског узраста (основна и средња школа), после II Светског рата организовала у Суботици 1948. године (од 15. до 27. јуна) под називом „*Први фискултурни слет глуве омладине Југославије*”. Покретачи и организатори овог

слета били су професор Десимир Ристовић (тадашњи директор школе за глуву децу у Суботици) и Никола Мушкиња, наставник физичког васпитања у тој школи. На овом, првом слету, било је присутно и активно је учествовало око 600 глувих омладинаца и омладинки из целе тадашње Југославије. Ови слетови су организовани још три пута и потом су замрли, да би на крају Савез глувих и наглувих Србије преузео организацију „Школских спортских игара”. Прво су оне организоване за читаву земљу (све до 1975. године: Суботица, 1948; Љубљана, 1960; Котор, 1962; Загреб, 1963; Суботица, 1965; Београд, 1967; Ниш, 1970. и Зрењенин, 1973.). Касније, на предлог Централног одбора Савеза глувих и наглувих Југославије, „препоручено” је да се спортска такмичења одржавају на нивоу република, које требају да формирају „Комисије за спорт”. Тако је „Комисија за спорт” Савеза глувих и наглувих Србије преузела организацију „Школских спортских игара” и уз сарадњу школа за глуву децу и омладину Србије организовала спортске школске игре у: Караташу, 1977; Пожаревцу, 1978; Сокобањи, 1979; Београду, 1980; Нишу, 1984; Аранђеловцу, 1997; и Тари, 1998. године. Организација ових такмичења данас се одвија у оквиру Асоцијације специјалних школа Србије за све врсте ометености, а до скоро она је била организована само у оквиру школа за децу оштећеног слуха и то за два старосна узраста, пионирски и омладински. Организација се одвијала у оквиру самих школа, уз коришћење терена који постоје у граду – организатору, односно школи домаћину, и уз учешће судија који су делегирани од стране Атлетског савеза Србије или судија који суде у лигама на територији града домаћина. У овим играма учествују школе за глуву децу из: Суботице, Београда, Земунa. Крагујевца, Јагодине, Ниша и Ужица као и деца из редовне основне школе „Јован Поповић” из Новог Сада који имају специјална одељења за глуву децу.

Значи, до постојања посебних такмичења организованих само за ученике оштећеног слуха, организовали су се у атлетским дисциплинама: трчање на 100м ; 300м (омладинке) и 400м (омладинци); скок у вис; скок у даљ; и бацање кугле; Групни спортови у којима су се такмичили глуви ученици су: мали фудбал, кошарка и одбојка.

ЗАКЉУЧАК

Физичко васпитање представља веома значајни предмет у настави и то превасходно у раном развоју. Њиме се постиже не само правилан физички развој и спретност детета, већ се развија његова целокупна

личност и његове когнитивне способности. Код деце оштећеног слуха, у настави се поред физичког васпитања користи и предмет под називом ритмичке стимулације које служе за развој говора који је код њих оштећен и који, уколико се не развије пропада, што негативно делује на социјализацију ове деце.

Самим оштећењем слушног апарата код деце долази до оштећења и апарата за равнотежу односно статоакустичног апарата, зато се код деце оштећеног слуха избегавају неки спортови код којих је превасходно потребна добра равнотежа. Управо се тада и у тим спортовима појављују опасности које могу да доведу и до повреда, па је задатак наставника који раде са децом оштећеног слуха, да правилном едукацијом елиминишу ове негативне утицаје и извуку максимум преосталих способности које постоје код деце оштећеног слуха.

Крајњи циљ сваког такмичења, па и такмичења глуве и наглуве деце јесте да се побољша осећање о својим способностима, да се развије такмичарски дух, конкуренција и да се на крају кроз социјализацију деца осећају добро после такмичења. Конкуренција, победа и пораз су аспекти у спорту који се могу искористити за изградњу карактера и развијање самопоуздања код деце, а тимски рад, истрајност, посвећеност, преданост, лојалност, самодисциплина и саосећање (емпатија) су позитивне особине које деца могу кроз спорт и такмичење да науче.

Такође се показало да родитељи глуве деце који су и сами глуве особе имају веома позитивно мишљење о предностима спортских активности које упражњавају њихова деца, и њихова деца су много чешће учествовала у такмичењима од деце чији родитељи чују. Стујарт (Stewart, 1991, према: DePauw&Gavon, 1995) је 1991. године у својој студији доказао да глува деца која се за време школовања налазе у интернатима „специјалних” школа имају много више могућности као и жеље за физичким активностима у односу на децу која се за време школовања у посебним школама налазе код својих породица. Стујарт је истовремено указао да глува деца чији су родитељи чујући имају много више ограничења у погледу физичких активности у односу на децу глувих родитеља, уз оправдање које реферише на опасности њиховог боравка на игралишту или улици због „лоше околине” и несоцијализованог понашања њихове деце.

Независно од ових истраживања, код нас у Србији се на глуву децу гледа као на једнаку са осталом децом и са њима се организују многобројне слободне активности, а све са жељом за њиховим укључивањем у социјалну средину из које долазе. Познати су многи случајеви људи са оштећењем слуха који су били спортисти (чак и врхунски, као нпр. фудбалер ФК Ријека, Дамир Десница, који је чак играо и за репрезентацију

Југославије, и постигао тада један гол), и којима њихова ометеност није представљала никакву баријеру у њиховим жељама за бављењем спортом.

На крају рад можемо закључити речима Стујарта који тврди да „спорт код глувих представља друштвену институцију у оквиру које глуве особе остварују своје право на самоопредељење кроз организовање, такмичење и социјализацију других глувих који учествују у спортским активностима” (Stewart,1991, према: DePauw&Gavon, 1995).

ЛИТЕРАТУРА

1. Арсић, Р., Станковић, В. (2013). Анализа атлетских резултата постигнутих на Републичким спортским играма за глуву децу Србије, Зборник радова са V International Scientific Conference: *Anthropological, Aspect of Sports, Physical Education and Recreation*, Бања Лука, Факултет физичког васпитања и спорта, пп. 59-75,
2. DePauw, К. Р., Gavron, S. J. (1995). *Disability and sport*. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
3. Dummer, G.M., Haubenstricker, J.L., & Stewart, D.A. (1996). Motor skill performances of children who are deaf. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 13, 400–414
4. Ellis, А. (2001). *Feeling better, getting better, staying better*. Atascadero, CA: Impact Publishers.
5. Јапунџа-Миљисављевић, М., Ђурић-Здравковић, А., Гагић, С. (2016). Фактори успешне координације покретакод ученика са лаком интелектуалном ометеношћу. *Специјална едукација и рехабилитација*, вол.15, бр.3, пп 329-344, Факултет за специјалну едукацију И рехабилитацију, Београд,
6. Јовановић, Г., Бала, Г., Банић, М., Николић, В., Милојевић, М., Јовановић, М., Бранковић, Љ., Дорошки, Њ. (1983). Моторичке способности лакше психички ометених ученика, *Дефектологија*, вол.19 (1-2), пп.39-46, Београд
7. Krombholz, Н. (2006). Physical performance in relation to age, sex, birth order, social class, and sports activities of preschool children. *Perceptual and Motor Skills*, 102, 477–484
8. Lieberman, L.J., Volding, L., & Winnick, J.P. (2004). Comparing motor development of deaf children of deaf parents with deaf children of hearing parents. *American Annals of the Deaf*, 149(3), 281–289.

9. Moores, D. F. (2001). *Educating the deaf: Psychology, principles, and practices* (5th ed.) Boston: Houghton Mifflin.
10. Nacional Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child and Youth Development Network Frequency and Indesity of Physical activity of Third Grade Children in Pysical education. *Arch Pediatric Adolescent Ned.* 157:186-190, 2003, DOI: 10.1001/archpedi.157.2.185
11. Stewart, D.A. (1991), *Deaf sport: The impact of sports within the Deaf community.* Washington. DC: Gallaudet University Press.
12. Stewart, D.A., & Ellis, M.K. (1999). Physical education for deaf students. *American Annals of the Deaf*, 144, 315–319
13. Frey, G.C., & Chow, B. (2006). Relationship between BMI, physical fitness, and motor skills in youth with mild intellectual disabilities. *International Journal of Obesity*, 30(5), 861–867
14. Живановић; Н., Станковић, В., Ранђеловић, Н., Павловић, П. (2010). *Теорија физичке културе.* Универзитет у Нишу – Факултет спорта и физичког васпитања.
15. World Health Organization (2000), *Obesity: preventing and managing the global epidemic. Report of WHO consultation.* WHO Tech Rep Ser 2000;894:1-253.
16. Wrotniak, B.H., Epstein, L.H., Dorn, J.M., Jones, K.E., & Kondilis, V.A. (2006). The relationship between motor proficiency and physical activity in children. *Pediatrics*, 118(6), 1758–1765.
17. U.S. Department of Health and Human Services, 2000, preuzeto sa: https://www.cdc.gov/nchs/healthy_people/hp2000.htm

SPORTS IN CHILDREN WITH SPECIAL LOOK AT DEAF STUDENTS IN SERBIA

Radomir Arsić

*University of Priština – Kosovska Mitrovica
Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavić*

SUMMARY

Social care for persons with disabilities, which is a necessity in modern societies must be regulated legally and organizationally, but also based on a scientific basis, constantly checked and continuously upgraded.

Sport is a form of cultural activities of man in society in order to detect motor skills of people and in terms of competitiveness. An important trend in the development of physical culture and sports is its universality, and the desire to sport attract all segments of the population, including people with disabilities. Therefore, physical culture and sport are the social sphere of society and to ensure proper formation and development of the physical characteristics and motor abilities of each person.

Our work aims to show and explain opportunities for sport at a young age, with special emphasis on school sports and competitions held for deaf children in the Republic of Serbia.

Keywords: *disabled, deaf children, sport, physical education, competition*